

ELS FONDS DOCUMENTALS MUNICIPALS DEL PERÍODE 1808-1868. GUIA D'INVESTIGACIÓ

*Montserrat Beltran, Núria Burguillos, Sebastià Riera, Jordi Serchs, Xavier Tarraubella i
Laura Ureña*

Arxiu Municipal de Barcelona

Seguint la tradició dels darrers congressos i en la línia de sistematitzar la documentació disponible per a l'estudi del període al qual es refereix el que ara es convoca, en aquesta ponència es presentarà la descripció dels fons documentals que corresponen a l'etapa compresa entre els anys 1808 i 1868. Hi incorporarem els fons de l'Ajuntament de Barcelona i també els dels ajuntaments dels antics pobles del Pla, partícips tots ells, en més o menys mesura, de l'economia de la ciutat vuitcentista i, des del 1859, afectats en tot o en part pel pla urbanístic oficial de Barcelona, degut a Ildefons Cerdà, tot i que l'annexió de termes municipals no es produïria sinó a partir de l'any 1897, fora ja del nostre període.

El període d'estudi del VIII Congrés incideix en dos aspectes que condicionen i determinen l'estructura i continguts d'aquesta ponència. D'una banda, en aquest període es produeix la transformació del règim municipal, amb el pas d'una organització d'Antic Règim a un sistema d'estructura liberal, la qual cosa repercuteix plenament en la producció i característiques de la documentació generada. D'altra banda, cal tenir present que la documentació municipal d'aquest període està repartida entre els diferents centres del sistema arxivístic de l'Ajuntament de Barcelona: Arxiu Històric de la Ciutat, Arxiu Municipal Administratiu i cinc dels deu Arxius Municipals de Districte.

A grans trets, l'objectiu essencial que vol assolir aquesta ponència és proporcionar als estudiosos del segle XIX en general i als del període comprès entre els anys 1808 i 1868 en particular, una guia d'investigació que els faciliti l'aproximació i el coneixement global de la documentació municipal, concretant els fons i sèries documentals d'interès, el seu volum i abast cronològic concret, els seus continguts informatius i temàtics i el centre de custòdia.

La ponència s'estructura en dues parts: una primera de caràcter introductori i una segona descriptiva dels fons documentals i de les seves possibilitats d'aprofitament historiogràfic.

En la primera part es presenta una introducció històrica i una altra d'arxivística per centrar, d'una banda, la producció documental durant el període, i, d'altra banda, la seva distribució actual entre els diferents arxius de l'Ajuntament de Barcelona. A la introducció històrica es plantegen els trets bàsics de l'organització dels ajuntaments i de l'evolució de les competències municipals essencials entre els anys 1808 i 1868. A la introducció arxivística s'explica l'actual sistema municipal d'arxius i els criteris bàsics de classificació i de distribució dels fons documentals.

En la segona part s'exposa una detallada descripció de la documentació municipal conservada corresponent al període d'estudi del Congrés, indicant-ne les característiques i l'abast informatiu, amb un primer bloc dedicat a la descripció de la documentació generada per l'Ajuntament de Barcelona i un segon bloc que descriu la documentació generada pels ajuntaments dels antics municipis del Pla.

En el primer bloc, la descripció de la documentació és organitzada mitjançant la creació de 14 àmbits temàtics:

Acció de govern: aplega la documentació que fa referència al funcionament dels òrgans de govern i a l'activitat política de l'administració municipal. En aquest sentit, es fa referència també a la documentació relativa al control i gestió de la població, als serveis militars o als processos electorals.

Actes protocol·laris i relacions externes: inclou la documentació relativa a l'activitat protocol·lària i de representació de l'Ajuntament.

Afers jurídics: aplega la documentació generada per l'exercici de funcions judicials o de caire jurídic.

Recursos humans: fa referència a les agrupacions documentals amb informació relacionada amb l'organització, administració, selecció i retribució del personal i càrrecs de l'Ajuntament.

Finances: inclou la documentació referent a l'organització, administració i gestió econòmica i financera de l'administració municipal.

Patrimoni municipal: aplega la documentació disponible relacionada amb l'adquisició, administració o alienació de béns per part de l'Ajuntament.

Educació: inclou la documentació relativa a l'exercici de competències en matèria d'ensenyament i instrucció pública.

Cultura: fa referència a les agrupacions documentals que contenen informació sobre activitats culturals i lúdiques d'índole diversa desenvolupades a la ciutat.

Seguretat i atenció ciutadana: inclou la documentació generada o rebuda amb la finalitat de mantenir l'ordre públic i el control i seguretat de la població del municipi.

Transports i circulació: aplega la documentació relacionada amb la planificació i control del transport públic i privat de viatgers, amb el control del transport de bestiar i mercaderies i amb l'ordenació i vigilància del trànsit de vehicles.

Urbanisme i obres: inclou les agrupacions documentals que contenen informació relativa al control de l'edificació, a la concessió de permisos d'obra a particulars, a la realització d'obres públiques a la ciutat i al planejament urbanístic.

Proveïments, comerç i consum: aplega la documentació relativa a l'organització i control de l'abastament de productes, amb informació relativa als mercats, a l'escorxador, als preus dels productes o a l'entrada d'aquests a la ciutat.

Sanitat i salut pública: fa referència a la documentació relacionada amb la intervenció del municipi en la gestió d'establiments sanitaris, de la higiene i salubritat, de les epidèmies o dels cementiris de la ciutat.

Serveis i benestar social: inclou la documentació amb informació relativa a la prestació de serveis de beneficència i atenció social per part del municipi.

En el segon bloc, la descripció de la documentació es presenta seguint l'estructura del quadre de classificació dels fons documentals dels pobles que serien agregats a partir de 1897, el qual respon a les funcions i producció documental de l'administració municipal d'aquests pobles del Pla:

Administració general: inclou la documentació generada pels òrgans de govern dels municipis, l'alcaldia i la secretaria, així com la derivada de l'administració del personal municipal.

Finances: aplega la documentació relativa a l'administració dels recursos econòmics dels municipis, patrimoni i fiscalitat.

Proveïments: inclou la documentació produïda per l'administració de l'abastament de productes de consum bàsic per la població, els mercats i fires i l'escorxador.

Beneficència i assistència social: aplega la documentació derivada de l'assistència a la població mancada de recursos, tant a través de la gestió de centres assistencials com de l'atorgament de subsidis personals.

Sanitat: inclou la documentació pròpia de la gestió del cementiri, els serveis funeraris, dispensaris i hospitals, així com les campanyes de control sanitari de la població.

Obres i urbanisme: aplega la documentació de control i gestió del territori i l'edificació.

Seguretat pública: aplega la documentació generada amb la finalitat de mantenir l'ordre públic i l'administració de presons i dipòsit municipal.

Serveis militars: inclou la documentació derivada de la contribució dels municipis al manteniment de l'exèrcit regular.

Població: inclou els censos, registres i padrons de població.

Eleccions: aplega la documentació relativa al cens electoral i als diversos processos electorals municipals, provincials i generals.

Ensenyament: aplega la documentació derivada de la intervenció de l'administració municipal en l'ensenyament públic.

Cultura: aplega la documentació originada per l'organització de festes i activitats i per la gestió dels pocs equipaments culturals de titularitat municipal existents en els pobles del Pla de Barcelona.